

Prozator, dramaturg, membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, combatant în războiul de pe Nistru din 1992. S-a născut la 11.05.1959 în orașul Dubăsari. Studii: Școală Medie moldovenească (atunci) Nr. 3 din or. Dubăsari, Școală de Arte Plastice din or. Dubăsari, Universitatea Tehnică din or. Chișinău. Opere: Cartea pentru copii *Morcovel* (debut editorial), 2002; *O viziune din focarul conflictului de la Dubăsari*, 2005; *Unde-s zeii popoarelor învinse*, 2010; *Do Major cu Paula* (piesă), 2016 – premiul UNITEM; *Somn letargic* (roman) 2017; *Beciul* (piesă), 2017 – premiul UNITEM; *Fabrica de genii* (roman), 2018; *Merele edenice sau nora de la Cluj* (piesă), 2019 – premiul UNITEM; *Firingina* (roman SF) și (nuvela-alegorie) *Țara Câinilor cu colaci în coadă*, 2021.

Vlad GRECU

POVEȘTEA DIN SPATELE CREAȚIEI A UNUI SCRITOR DE SPIRIT

D.D. *Stimate domnule Vlad Grecu, cunoaștem că prima încercare în ale scrisului artistic ați realizat-o deja la vârsta de zece ani, iar trei decenii mai târziu (2002) ați debutat editorial cu cartea pentru copii „Morcovel”. Pe scena literară din Republica Moldova v-ați manifestat activ, mai ales, în ultimii zece ani. Impresionează povestea dumneavoastră de viață și parcursul profesional, de aceea am vrea să știm ce v-a determinat, fiind absolvent al Facultății de Construcții Civile și Industriale a Universității Tehnice a Moldovei, să vă schimbați instrumentele de lucru și, astfel, limbajul de expresie? De unde vine accesata necesitate intensă de exprimare prin intermediul imaginilor literar-artistice? Ce se ascunde dincolo de cuvinte și explozia de creativitate – o intenție nobilă, o revoltă personală sau poate o fire deosebit de inventivă: un surplus de imaginație?*

V.G. E o întrebare amplă și cere mult spațiu, poate echivalent cu unul pentru a detalia toată autobiografia, dar sper să fiu succint. Nu cred că e ceva ieșit din comun prima mea poezie scrisă în clasa a treia, mai ales dacă să punem în calcul maxima că *fiecare român se naște poet*, în mod serios însă, ținând cont de locurile pitorești unde m-am născut, avalanșa de obiceiuri

la care am asistat și chiar am participat în copilărie, apoi spiritul creativ-artistic se cultivă aici ca ceva genetic, un cromozom care deține informație ereditară adunată de generații. Bine, am fost din copilărie o fire visătoare, am visat să devin pilot și, mai târziu, scenarist. Un gen de Antoine de Saint-Exupéry puțin modificat. Chiar visam să-mi construiesc propriul avion cu motor care m-ar ridica în aer. Din cauza miopiei native n-am devenit pilot, dar am continuat să zbor în romanele mele, fie și metaforic, care, de fapt, reprezintă niște scenarii camuflate de film artistic. Și lucrările pentru copii (mai am câteva needitate) reprezintă sugestii compoziționale pentru desene cu animație. Ingineria a intervenit în subconștientul meu ca o necesitate de studiere a artei, să zicem: ascultând muzică la magnetofon, lungit în pat cu riscul de a adormi, am inventat un dispozitiv dintr-un ceas deșteptător (cu ciocănașul soneriei scos) și mosorele care îl deconectau la ora stabilită. Cioplinde păsări în lemn, le inventam și mecanisme ascunse pentru a le face să ciugulească.

Citind tot genul de povești, aventuri, inclusiv cavalierești, găsite în biblioteci în limba română, prin clasa a cincea deja, pe lângă poezie, scriam și povești, trecându-le „pe curat” într-un bloc de desen, în care trasam cu rigla și creionul

linii, mai târziu, pictam cu acuarelă și ilustrații. Acest obicei mi s-a păstrat și acum, desenând la fiecare roman unele scene pentru a-mi dezvolta mai bine imaginația. Din armată m-am întors cu cunoștințe în electronică și cu o orgă de lumini cu amplificator, pe care am conectat-o la patul meu în odaia din cămin. Așadar, aceste două îndeletniciri, arta și invențiile electronice, mă însoțeau în viață ținându-se strâns de mână. Totuși la Universitatea Tehnică am intrat după ce visul meu de scenarist mi l-a spulberat un redactor din Casa Presei, a fost mai mult o ambiție, o aventură silită de frustrare, și soarta mi-a lăsat frâu liber să zburd un timp desculți pe stamba luncii, vorba poetului, ca mai apoi să mă readucă treptat la făgașul predestinat mie, cred eu.

D.D. *Creația dumneavoastră se înscrie în mai multe sfere de interes: carte pentru copii, autobiografie (mărturiile despre conflictul de pe Nistru), dramaturgie și roman. Acest fapt relevă oare un exercițiu de căutare și cristalizare a formei și stilului individual? Pe lângă Andrei Grumeza, despre care ziceați că v-a perfecționat stilistica, cine sunt scriitorii de la care ați învățat, pe care îi admirați?*

V.G. Diversificarea creației mele este și un exercițiu de căutare, un studiu – încercând să nu mă repet, explorez spații noi, mai puțin bătătorite și scot lucrările la lumina tiparului abia peste câțiva ani după ce scriu ceva, testând în timp dacă textul nu mă plictisește. Dar stilul este deja cristalizat, nu știu în ce măsură de individual. Cât ține de stilistul Andrei Grumeza, el nu mi-a perfecționat stilul și nici nu mi l-a influențat, pur și simplu în redactarea lui m-am pătruns de unele erori stilistice mult mai profunde decât le-am văzut la alți redactori. Situația m-a făcut să găsesc soluții la aceste exerciții din simplu motiv că versiunile pe care dumnealui mi le propunea nu erau nici pe departe literatură. Iar eroarea exista, chiar dacă nu bătea din prima la ochi. Din scriitorii care mi-au influențat poate ceva stilul aș vrea să-i menționez pe Ioan Mănescu (în volumul de povestiri și nuvele *Unde-s zeii popoarelor învinse* i-am de-

dicat și o lucrare) și pe Cornel George Popa, în mod deosebit prin proza lui scurtă cum ar fi *Cafeaua de dimineață*, *Efectul picturii*, *Irezistibila*, *Un mic obiect albastru*, *Motivul*, *Textul*, *Până și ea*, pe care le consider capodopere ignorate nejustificat de marii critici literari. Nu pot să-i trec cu vederea pe Mircea Opriță și Alexandru Mironov – lucrările lor *Androidul și prințesa* și *Antipoveste* sunt superbe, de fapt, la fel ca și *Delfinul* lui George Meniuc. Am citit de vreo cinci ori *Maestrul și Margareta* și de zeci de ori *Ini-mă de câine* ale lui M. Bulgakov. Regret că piesa de teatru *Fiul cel mare* este scrisă de Alexander Vampilov și nu de mine. N-aș fi sincer să nu amintesc și de *Balada celor cinci motănași*, *Sania*, *Povestea furnicii* și *Toiagul păstoriei* ale lui Ion Druță, unele dintre care m-au impresionat în mod deosebit în adolescență.

D.D. *Romanele apărute de sub condeiul dumneavoastră, care se remarcă printr-o plasticitate aparte, înfățișează un melanj de registre: elemente autobiografie, critică socială, reflexie filozofică, revelații mistice, incrustări enciclopedice, aspecte metaliterare, meditații despre moralitate, educație, artă ș.a. Așadar, spuneți-ne dacă procesul de construcție a subiectului și a discursului narativ constituie o muncă anevoioasă pentru dumneavoastră? Cum acționați când vă aflați la intersecția dintre fluxul imaginației și adversitatea actului propriu-zis de scriere? În general, putem considera scriitorul un inginer, atât timp cât, în actul său creativ, acesta utilizează cunoștințe din diferite domenii, construiește lumi imaginare, dezvoltă linii de subiect, aplică tehnicii și strategii narative?*

V.G. Inginerul, în speță, este un creator. Regionalismele îl dedică drept înjerel sau îngerel. Argourile românești îl califică *vagabond*, dar să nu uităm că și Pilat îl considera pe Yeshua *vagabond*. Locuțiunile conțin expresia *plan de inginer* – *vorbă cu dublu sens*. Dar iată ce găsim pe Internet: „Termenul de inginer datează din Evul Mediu timpuriu și are etimologia în *ingeniumul* latin, cu semnificația sa de *dispozitiv*, *creator* și *capacitate mentală*. Un ilustru exemplu de in-

giner și arhitect a fost Leonardo da Vinci...” Fi-rește, orice narator dotat cu cunoștințe vaste în mai multe domenii, nu numai metafizică, istorie și filologie, poate fi considerat un inginer al tehnicii narative, dacă, desigur, autorul știe ce scrie și nu așteaptă să fie condus numai de muză, fie inspirație. Procesul de construcție a subiectului constituie pentru mine mai curând o savurare a plăcerii, dar foarte greu aleg subiectul, uneori ani la rând caut teme care m-ar satisface. În caz că ajung la intersecția dintre fluxul imaginației și adversitatea actului de scriere, cum am pățit-o îndeosebi scriind concomitent romanele *Somn letargic* și *Firingina*, îmi notez ideile, unele sugestii doar le schițez în text pentru a reveni la ele mai târziu, dar, în mare, nu mă simt confortabil în aceste momente și mă strădui să le evit. Totuși, soluția mea este să revin la dificultățile de exprimare de mai multe ori, până când, recitându-le peste un timp, să simt că s-au implementat armonios în text.

D.D. *De curând ați lansat volumul de proză ce conține romanul „Firingina” și nuvela-alegorie „Țara Câinilor cu colaci în coadă” (Prut Internațional, 2021). În ambele lucrări explorați artistic profilul psihologic, sociologic și ideologic al omului sovietic. Iar romanul „Fabrica de genii” (2018) – așa cum afirmă Grigore Chiper – „e acel creuzet socio-internațional în care se fabrica homo sovieticus”. Urmăriți astfel să realizați un portret în relief al basarabeanului ajustat forțat la un tipar străin și transpus într-o altă dimensiune, artificial construită?*

V.G. Nu cred că portretul de azi al basarabeanului este o consecință a ajustării forțate la un tipar străin. Am impresia că acest tipar era foarte aproape de firea contingentului rămas în acest spațiu după lichidarea celora cu spirit antreprenorial. Drept consecință, avem tot soiul de politicieni incompetenți cu suite de servili care negociază profituri, ne-am făcut celebri prin delapidări bancare, trădări de patrie și diletantism. În *Fabrica de genii*, de fapt, am dezvoltat subiectul întrebării retorice: ce s-ar întâmpla dacă măcar cineva ar spune numai adevărul.

Am folosit tehnica interferenței acestei teme cu subiectul erotic pentru a stimula cititorul să înghiță și garnitura propusă, șmecherie gen cal Troian. Și cititorul a înghițit momeala, dar nu prea și-a dat seama cu ce l-am servit pe lângă sex. De față fiind maxima despre adevărul care umblă cu capul spart, protagonistul nostru se trezește în spitalul de psihiatrie unde colegul lui, scriitorul, concluzionează că pentru a spune adevărul, trebuie să devii idiot. *Firingina* este un proiect SeFe realizat acum vreo zece ani, în care mi-am propus să umanizez pe măsura capacității mele personajele. Astronautul meu plânge în momentele de stres, dansează debordat de bucurie, vede în femeie femeia, nu un personaj abstract, coechipier sau astronaut. Abordez subiectul războiului din Afhanistan declanșat de URSS, am fost accidental previzibil în privința virusului adus de o cometă pe planeta stelei Proxima Centauri, care a degradat populația, aducând-o înapoi în grote. Mi s-a părut actuală în contextul pandemiei noastre provocate de Covid 19. Dar n-a fost să fie. Experții noștri beletristici, înspăimântați de sintagma SeFe, au tratat acest roman ca pe un gândac de bucătărie, ba chiar nerecomandându-l de la microfonul US altora să-l citească. Am simțit o boicotă nedeclarată în privința acestei lucrări, chipurile, la noi fantastico-științific nu se scrie, numai metaforic! N-ai știut? Din inerție, unii indicați nici n-au răsfoit cartea să vadă că în ea se ascunde și nuvela-alegorie Țara Câinilor cu colaci în coadă. Poate că alții, totuși, au văzut-o, dar recunoscându-se în personajele ei, au hotărât s-o treacă subit cu tăcerea. E vorba că în lucrarea alegorică am descris prin prisma satirii luptele dintre haitele de maidanezi pentru tomberoanele din oraș, în liderii cărora poți ușor să recunoști președinții partidelor noastre. Claudia Partole mi-a sugerat cu entuziasm vădit să public separat această lucrare, Moni Stănilă a declarat la lansare că lucrarea e bună pentru a fi introdusă în programa școlară, Nicolae Rusu deja a publicat un eseu în *Literatura și Arta*. Acum câțiva ani, un fragment a fost publicat de Grigore Chiper în *Revista literară*. Un fragment din *Firingina* a publicat Marcel Gherman în re-

vista *Sud-Est Cultural*. Adică, în anturajul meu sunt mai mulți colegi care au imunitate genetică la sindromul *homo-sovieticus*.

D.D. „*Firigina*” este un volum de proză fantastică, apărut într-un spațiu în care „proza science-fiction lipsește cu desăvârșire” (Călina Trifan). Credeți că preocuparea de conceptele imaginative – știința, tehnologia avansată, explorarea spațiului, călătoria în timp, viața extraterestră, inteligența artificială – oferă un succes pre-validat în rândul cititorilor? Ținând cont de faptul că fantasticul este înțeles ca un produs al refulării, este romanul „*Firigina*” o forma de protest al basarabeanului alienat? Credeți că proza fantastică încapsulează o adevărată istorie a sensibilității umane?

V.G. Conceptul de „imaginativ” se potrivește mai mult cercetărilor din domeniile umanistice – istorie, filozofie, filologie, pe când știința materialistă, deși nu este lipsită de imaginație, se bazează exclusiv pe descoperirea legilor existente în Univers și deloc născocite, precum susținea un bard din cercurile noastre. Imaginativi sunt și scriitorii care scriu ficțiune, scriitorii de gen science fiction, multe idei și invenții fantastico-științifice de-ale lor pe parcurs au fost materializate de savanți – laserul, telefonul, submarinul, televizorul, robotul cu inteligența artificială, explorarea spațiului cosmic etc. Poporul nostru n-a contribuit cu vreo idee inovatoare nici în domeniul fantastic, nici științific, ignorând categoric disciplinele reale și descoperirile tehnologice. În spațiul nostru mioritic chiar se spunea că fantastica este domeniul americanilor, deoarece ei n-au folclor, iar noi dispunem de povești populare cu balauri și e destul. Nu m-am așteptat la un succes iminent în spațiul nostru, în care nici scriitorul autohton nu prea deosebește SeFe-ul de fantastica nebazată pe știință, suntem un popor consumator în care prevalează reveriile metaforice și ne mândrim prin asta, suntem specialiști neîntrecuți în covid, politică, istorie și religie. Am dezvoltat acest subiect în *Fabrica de genii*. Poate că *Firigina* și este un protest, dar nu al basarabeanului alienat, ci al autorului față

de ignorarea noastră de a participa la investigațiile științifice, la dezvoltarea industriei de produse competitive, în schimb cu megapretenții la bunăstare nivel european, pentru care măturăm curtea boierului și pe banii câștigați îi cumpărăm mașina pe care el intenționa să o arunce la gunoi. Cică, după anularea sclaviei în SUA, o parte din sclavi s-a pus pe furat, cealaltă s-a întors să muncească la foștii stăpâni.

D.D. Un alt aspect biografic important, totodată definitiv pentru tematica în care se încadrează creația dumneavoastră, este participarea în războiului din Transnistria ca voluntar din partea forțelor moldovenești. Mai târziu, ați reflectat tematica războiului de pe Nistru în cărțile „*O viziune din focarul conflictului de la Dubăsari*” (2005) și „*Unde-s zeei popoarelor învinse*” (2010). Spune-ți-ne în ce măsură interpretarea evenimentelor la o distanță de câțiva ani, din perspectivă istorică, poate modifica sau completa percepția noastră în raport cu cele întâmplate în anul 1992?

V.G. Războiul din stânga Nistrului mi-a adăugat o culoare sângerie pe paleta mea creativă. Mă urmărește în lucrările mele și oricât mă strădui, nu pot scăpa de tematica lui. Protagonistul Vladimir (mai târziu Vlad Imir Ștefan), din romanul *Somn letargic* e un fost participant la acest război, Victor Vistavoi din *Fabrica de genii* întâlnește într-un sat din Siberia un recidivist care a luptat în 1992 împotriva Chișinăului, piesa de teatru *Beciul* are la bază un caz tragic care a avut loc în timpul războiului la Corjova, iar piesa *Merele edenice sau nora de la Cluj* conține o scenă cu luptele din Tighina. Unica alinare e că ambele piese au fost menționate cu premiul UNITEM „Cea mai bună piesă de teatru a anului”. Ce ține de lucrarea *O viziune din focarul conflictului de la Dubăsari*, am scris-o atât de târziu deoarece nici n-am avut intenția s-o scriu în genere. În 2004, peste doi ani după apariția cărții pentru copii *Morcovel*, în momentul când m-au sunat combatanții de la Corjova și m-au rugat să scriu această carte, mă ocupam de redactarea volumului de povestiri și nuvele cu te-

matica războiului *Unde-s ziii popoarelor învinse*. Astăzi, în contextul războiului din Ucraina, am revăzut-o, completând-o și intenționez s-o reeditez anul acesta. Sper să atrag atenția opinii publice pe scară largă precum că noi am fost primii acei care ne-am ciocnit de crimele de război ale rușilor, atunci însă n-am fost auziți. Ce ține de percepția istorică a tinerii generații, crimele de război n-au termen de prescripție. Iar în volumul de povestiri *Unde-s ziii popoarelor învinse*, povestirile scurte ca *Visul*, *Vecinul*, *Urletul* sunt niște amintiri despre războiul la care am participat, nu interpretări istorice. Nuvelele *Călăuza* și

Vinul dacilor sunt scenarii pentru filme artistice, ultimul fiind și câștigător al concursului organizat de studioul Moldova-film prin anii 2007, din păcate filmul n-a mai fost turnat. Așa-i la noi...

D.D. *Stimate domnule Vlad Greco, vă mulțumim pentru această memorabilă ocazie de a privi în adâncul spiritului dumneavoastră de artist al cuvântului. Vă dorim multe realizări frumoase și aprecieri pe potrivă.*

Interviu realizat de Diana DEMENTIEVA, doctor în filologie.